

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ»**

Виконала: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
групи DO1-M20,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньо-професійною програмою
Дошкільна освіта
(денна форма навчання)
Остафюк Марина Валеріївна

Керівник: **Гордійчук М.С.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: **Третяк Н.В.**,
кандидат філологічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	7
1.1. Проблема управлінської діяльності в системі освіти у різноманітних наукових підходах.....	7
1.2. Вимоги до професійної компетентності керівників закладів дошкільної освіти.....	11
1.3. Організація та зміст навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти на сучасному етапі.....	16
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ.....	28
2.1. Особливості системного управління ЗДО.....	28
2.2. Інтеграційні засади побудови освітнього процесу в сучасному дошкільному навчальному закладі.....	34
2.3. Структурно-функціональна модель системи науково- методичної роботи в ЗДО на засадах системного підходу.....	41
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ В ЗДО НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ.....	54
3.1. Основні етапи формування управлінських умінь майбутнього керівника закладу дошкільної освіти як ефективна умова оптимізації управлінської діяльності у ЗДО.....	54
3.2. Вплив аналітичної діяльності керівника на ефективність та перспективність роботи педагогічного колективу в ЗДО.....	57
3.3. Шляхи удосконалення управління процесом сімейного виховання в закладі дошкільної освіти.....	61
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дошкільне дитинство є особливо важливим етапом у житті кожної людини. В цей період проходить процес формування особистості дитини, наслідки якого супроводжують її протягом усього життя. Дошкільна освіта – фундамент, на якому базується вся подальша освіта. Це є незаперечною істиною, котру слід враховувати в своїй діяльності владним структурам як освітянського, так і державного управління, від найнижчого до найвищого рівнів.

В умовах реформ проблема визначення ефективних прийомів управління роботи дошкільних навчальних закладів набула особливої актуальності. Гострота проблеми управління якістю роботи ЗДО обумовлюється існуванням розгалуженої системи дошкільної освіти, відсутністю чітких параметрів організації навчально-виховного процесу в різних типах дошкільних закладів та єдиного підходу до визначення узагальнених критеріїв оцінки якості роботи дошкільного закладу, орієнтацією на застарілі принципи управління навчально-виховним процесом та ЗДО зокрема. Саме тому досить актуальним стає питання навчання завідувачів дитячих садків навичкам управлінської діяльності та ефективної її організації. Оскільки грамотний процес управління дає змогу керівнику усунути невизначеність, зосередивши увагу на головних задачах, добитися ефективного економічного функціонування закладу і полегшити управлінський контроль за роботою закладу в цілому.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження та розв'язання проблеми системного управління дошкільного навчального закладу має міцне науково-теоретичне підґрунтя. Так, сьогодні окремі аспекти управлінської діяльності дошкільних навчальних закладів в нових економічних та культурних умовах активно вивчаються вітчизняними та російськими науковцями. Зокрема, визначено принципи управління (А.Кузітецький, О.Кузьмін, С.Кульневич, М.Мартиненко, О.Мельник), управлінські функції та систему методів управління (Г.Єльнікова,

В.Пекельна, Т.Пономаренко, Т.Сорочан, Є.Хриков та ін.). Значний внесок у розробку фундаментальних як і концептуальних положень розвитку української дошкільної освіти належить А.Богущ, О.Кононко, В.Кузю, О.Проскурі, М.Стельмаховичу та ін.

Разом з тим слід зазначити, що питання оптимізації управлінської діяльності у ЗДО на сучасному етапі потребують подальшого науково-педагогічного обґрунтування. Актуальність порушеної проблеми зумовила вибір теми дипломного дослідження магістра: **“Організація навчально-виховного процесу в ЗДО на засадах системного підходу”**.

Об'єкт дослідження: процес оптимізації управлінської діяльності у ЗДО.

Предмет дослідження: сукупність соціально-педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в ЗДО на засадах системного підходу.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні функціональних напрямів і соціально-педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в ЗДО на засадах системного підходу.

Відповідно до предмета і мети дослідження визначено **завдання дослідження:**

- проаналізувати ступінь наукової розробленості проблеми управлінської діяльності у ЗДО;
- виявити результативність управлінської діяльності у ЗДО в Україні на різних історичних етапах і сучасний стан його нормативно-правового забезпечення.
- провести соціально-педагогічний аналіз концептуальних змін у підходах до проблеми оптимізації управлінської діяльності у ЗДО;
- визначити, теоретично обґрунтувати функціональні напрями організації навчально-виховного процесу в ЗДО на засадах системного підходу;
- підвести підсумки дослідження.

Методологічну основу дослідження становлять: положення теорії наукового пізнання; педагогічні, соціокультурні ідеї Платона, Я.Коменського, Й.Песталоцці, Р.Оуена, Ф.Фребеля, К.Ушинського, С.Русової, В.Сухомлинського щодо розвитку суспільства та ролі дошкільного виховання; філософські положення про взаємозв'язок між управлінням освітою і правами людини; основні положення теорії педагогічних систем і системного підходу до цілісних педагогічних явищ і процесів.

Теоретичну основу дослідження становлять: наукові ідеї щодо застосування системного підходу в процесах соціального управління (В.Афанасьєв, А.Омаров, П.Третьяков); філософські підходи до осмислення управління розвитком освіти (В.Андрущенко, І.Зязюн, В.Кремінь, В.Лутай); теоретичні основи управління освітою (В.Бондар, В.Луговий, В.Маслов, В.Олійник, В.Пікельна); основи науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти (Л.Артемова, А.Богущ, О.Кононко, Н.Лисенко, Т.Поніманська).

У ході дослідження враховувались положення Конституції України, Державної національної програми “Освіта” (Україна ХХІ століття), законів України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, Національної доктрини розвитку освіти, постанов Кабінету Міністрів України з питань дошкільної освіти, нормативних актів Міністерства освіти і науки України.

Методи дослідження. Для розв’язання поставлених завдань були використані такі методи:

- ◆ теоретичні: вивчення філософської, психолого-педагогічної літератури та навчально-методичних джерел з проблем освіти та дошкільної освіти, історико-логічне вивчення нормативно-правових і архівних документів, проблемно-цільовий розгляд різних підходів до управління розвитком освіти, зокрема дошкільної, для визначення стану наукової розробленості проблеми дослідження та оцінки результативності управління розвитком дошкільної освіти,

проведення соціально-педагогічного аналізу концептуальних змін і виявлення чинників впливу на них;

- ◆ емпіричні: вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, спостереження, моделювання управлінських ситуацій, метод статистичного групування для визначення і методичного опрацювання функціональних напрямів управління розвитком дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

Процес управління ЗДО - це складний, планомірний процес впливу на педагогічний колектив метою якого є організація й координація їхньої діяльності, правильного здійснення навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності.

На сьогодні управління ЗДО ґрунтується на тісній співпраці державних органів і органів громадського самоврядування та на принципах демократизації, що істотно розширяє права педагогічного колективу в цілому. Відмова від політики жорстокої централізації і регламентації всіх сторін життя закладу, сприяла розвитку колегіальності керівництва, заміну адміністративно-командних методів управління методами і формами демократичного обговорення і прийняття рішень.

Системний підхід розглядається у дослідженні управління ЗДО як: деяка цілісність (система), яка складається із взаємопов'язаних частин (елементів); набір правил і принципів, якими керуються управлінці; як спосіб декомпозиції об'єкта дослідження на складові частини, кожна з яких робить свій внесок у характеристику цілого. При цьому ми врахували думку Є. Князевої і С. Курдюмова, І. Блауберга й Е. Юдіна, які вважають, що системний підхід у дослідженні не доцільно використовувати без інших онтологічних принципів, ідей та підходів. Вчені зазначали, що методологічна кваліфікація того чи іншого дослідження, крім вказівки на системний характер, обов'язково повинна включати й інші визначення. Тому в психолого-педагогічних дослідженнях, у сфері управління системний підхід завжди доповнюється ідеями особистісного, діяльнісного, структурно-функціонального та інших методологічних підходів. Спираючись на вищезазначене, ми можемо представити управління ЗДО як систему, як діяльність і як процес.

Таким чином, підвищення якості дошкільної освіти знаходиться в прямій залежності від професійного рівня педагогічних кадрів. Розвиток процесу управління передбачає вдосконалення структури всієї організації

навчального закладу та його перехід на горизонтальний тобто корпоративний принцип управління. Спрямованість всієї системи управління ЗДО на кінцевий результат несе в собі не тільки особливу мотиваційно-цільову орієнтацію керівників, а й передбачає якісно новий підхід до інформаційного забезпечення, педагогічного аналізу, планування, організації, контролю і регулювання всієї діяльності.

Підкреслимо, що в нашому дослідженні “система” є універсальним методологічним поняттям, яке має свої функції, структуру, зміст і технологію реалізації. Це дозволило при розробці та науковому обґрунтуванні моделі врахувати глибинні суттєві зв'язки розглянутих явищ і процесів в управлінні ЗДО і здійснити системний аналіз, який передбачав декомпозицію проблеми на складові частини, враховуючи специфіку управління ЗДО на засадах інноваційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Белая К.Ю. Руководство ДОУ: контрольно-диагностическая функция / Белая К.Ю. – М.: ТЦ Сфера, 2003. – 64 с. – (Сер. Библиотека руководителя ДОУ).
2. Бех І.Д. Принципи сучасної освіти / І.Д.Бех // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4 (49).
3. Богослове Л.Г. Карта-мониторинг ефективності управління ДОУ / Л.Г. Богословец // Управління ДОУ. — 2014. — № 2. — С.13–20.
4. Богущ А.М. Українське довкілля: його сьогодні і майбуття / А.М.Богущ // Дитячий садок. - 2003. - березень. - С. 2-3.
5. Бондаренко А.К. и др. Заведующий дошкольным учреждением: пособие для зав. дошкольными учреждениями / А.К.Бондаренко, Л.В.Поздняк, В.И.Шкатулла. – М.: Просвещение, 2004. – 223 с.
6. Бурмистрова Е.В. Оценка качества образовательных услуг / Е.В. Бурмистрова // Университетское управление: практика и анализ. — 2011. — № 2 (30). — С.114–115.
7. Валеев Г.Х. Обобщение передового опыта с позиций системно-целостного подхода / Г.Х. Валеев // Педагогика. – 2012. – № 5. – С.28-30
8. Волкова В.А. Создание системы мониторинга как средства управления ДОУ / В.А.Волкова, Н.Б.Соколова // Управление ДОУ. — 2015. — № 4 (30). — С.31–33.
9. Гаврилюк Р. Управління якістю освіти: книжкові новинки / Р.Гаврилюк // Директор школи. Україна. – 2015. – Лютий. – С.52-54
10. Гавриш Н.В. Концепція розвитку навчального закладу – запорука успіху. Організація роботи ДНЗ в контексті сучасної парадигми освіти / Н.В.Гавриш, Р.В.Хорошайло // Дошкільне виховання. – 2014. - №8. – С.8 - 11.
11. Дичківська І. Педагогічна експертиза інноваційної діяльності / І.Дичківська // Дошкільне виховання. – 2011. – № 9. – С.6 – 10.

- 12.Єльнікова Г.В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Г.В.Єльнікова. – Луганськ, 2005. – 44 с.
- 13.Жерносек І.П. Організація науково-методичної роботи в школі. - Харків: Основа, 2006. - 128 с.
- 14.Закон України «Про дошкільну освіту» // Дошкільне виховання. -2015. – 55 с.
- 15.Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / Упоряд. К.Л.Крутій, Н.В.Погрібняк. - Запоріжжя, 2005.
- 16.Карамушка Л. Концепція психологічного забезпечення управління освітніми організаціями / Л.Карамушка // Освіта і управління. – 2011. – Т.6. – № 4. – С.10-12
- 17.Карамушка Л.М. Психологія управління: [навч. посібник] / Л.М.Карамушка. – К.: Міленіум, 2003. – 344 с.
- 18.Козак Л. Рейтингові оцінювання діяльності шкіл / Л.Козак, О.Колпанська // Директор школи. Україна. – 2012. – Січень.
- 19.Корогод Н.П. Управління як необхідна умова вдосконалення науково-методичної роботи в навчальних закладах // Рідна школа. - 2011. - №4. - С.44-46.
- 20.Крижко В.В. Менеджмент в освіті / В.В.Крижко, Є.М.Павлютенков. – К., 2007. – 305 с.
- 21.Крутій К.Л. Управління дошкільним навчальним закладом освіти: організація контролю та керівництва / К.Л.Крутій, Н.В.Маковецька. – Запоріжжя, 2008. – 100 с.
- 22.Литвин Л. Увага до особистості дитини / Л. Литвин // Дошкільне виховання. - 2001. - № 5. - С. 18-19.
- 23.Махиня Т.А. Школа сучасного керівника / Т.А.Махиня // Дошкільне виховання. - 2015. - № 2. - С.12-13.

24. Мельник В. Стандарти управлінської кваліфікації керівника навчального закладу / В. Мельник // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2013. – № 4. – С.10-13.
25. Методична робота в ДНЗ / Упоряд. Л.А. Швайка. - Харків: Основа, 2007. - 288 с.
26. Миценко В. І. Актуальність педагогічних поглядів Герберта Спенсера у сучасній системі виховання // Наукові записки. – Вип. 41. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2002. – С. 106–110.
27. Миценко В. І. Індивідуальний підхід до виховання дітей у педагогічній спадщині Г. Спенсера (1820-1903 рр.): Автореф. дис... канд.пед. наук: 13.00.01 / Валерій Іванович Миценко. - Кіровоград, 2002. - 18 с
28. Освітні технології: Навчально-метод. посіб. / О. М. Пехота, А.З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2001. - 256 с
29. Педагогічна майстерність: Підручник / Л.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. / За ред. І.А.Зязюна.- К.: Вища школа, 1997.- 349с.
30. Пікельна В.С. Новітні підходи до управління навчальними закладами //Управління школою. - 2015. - №11. -С.8-14.
31. Пісоцька Л.С. Соціально-педагогічні умови управління розвитком дошкільної освіти в регіоні: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 / Л.С.Пісоцька; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. - К., 2004. – 268 с.
32. Проскура О.В. Психологічна культура праці завідуючої дошкільного закладу / О.В.Проскура; Київський Міжрегіональний ін-т удосконалення вчителів ім. Б.Грінченка. - К.,2004. - 124 с.
33. Потапенко В.В. Принципи морального виховання у педагогічній спадщині Герберта Спенсера // Наукові записки. – Вип. 39. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2001. – С. 53–57.
34. Семенчук В.М. Розвиток ідеї індивідуального підходу у вітчизняній педагогічній думці // Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. – Вип. 7. – Харків: ХДПУ. - 1998. – С. 164-168.

35. Семенчук В.М. Утвердження принципів загальнолюдської моралі. Забезпечення високої художньо-естетичної культури особистості // Орієнтовний зміст виховання в національній школі. – Київ.: ЗМН. – 1996.
36. Сергієнко В.С. Педагогічні погляди Герберта Спенсера // Рідна школа. – 2002. – №10. – С. 78–80.
37. Стельмахович М. Народна педагогіка. - К: Рад.шк., 1985. - 312 с
36. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. — Київ, 1973.
38. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. - К, 1978. - 263 с.
39. Талько О.В. Соціофілософські й етичні основи педагогічних поглядів Герберта Спенсера // Наукові записки. – Вип. 32. Частина II. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2001. – С. 106–110.
40. Українська освіта. Чому Марія Монтессорі? / За заг. ред. Б. М. Жебрівського; упор, і літ. ред. Н. П. Марченко. — Київ, 2003.
41. Ушинський К. Про сімейне виховання. - К, 1974. - 151 с
42. Фоменко Л. Спільно-індивідуальна форма організації колективної діяльності //Дошкільне виховання". - 2007. - № 9.
43. Школа молодих батьків / За ред.Т. Алексеєнко, В. Постовіт. - К., 1991.
- 44.Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. - К: Знання, 2006. - 365 с.
- 45.Шоутен Т., Даниленко Л.І., Зайченко О.І., Софій Н.З. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти / за заг. ред. Даниленко; Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». - К.: СПД-ФО К.С.Парашин, 2012. - 112 с.